

חמאס בחר להבליג על הרס המנהרה כדי לקדם את תכניתו הגדולה

ד"ר עידו זלקוביץ*

המאמר [התפרסם באתר NRG](#) ב-1 בנובמבר 2017

השקט שנשמר סביב רצועת עזה בעקבות הפצצת מנהרת הטרור של ארגון הג'האד האסלאמי מכסה על מתחים רבים, שעלולים לפרוץ בהמשך אל מעל פני השטח. הפגזת המנהרה גבתה מחיר דמים כבד מארגוני הטרור. פומביות הפעולה הישראלית ועוצמת פגיעתה יוצרות ציפייה בקרב תומכי החמאס והג'האד לתגובת-נגד אלימה. אך חמאס יודע כי זהו אינו הזמן המתאים לנקוט בצעדים העלולים להוביל להסלמה. שכן, זוהי אחת העתות הסבוכות והרגישות מבחינה פוליטית בחברה הפלסטינית.

על ציר הזמן, הפגזת המנהרה, המשמשת חלק מארסנל כלי הנשק האסטרטגיים של ארגוני הטרור, נערכה בדיוק בתפר של העברת הסמכויות האזרחיות ברצועת עזה מידי החמאס אל הרשות הפלסטינית. נוכחותם בשטח של בכירי הרשות העובדים באופן צמוד עם אנשי החמאס, הביאה להכלת האירוע בטווח הזמן הקצר. הסוגיה המרכזית אליה נדרשים כרגע הפוליטיקאים ואנשי הביורוקרטיה הפלסטינית היא העברת סמכויות השליטה על מעברי הגבול כרם שלום וארז בצד הישראלי, לצד מעבר רפיח בצד המצרי. מעברים אלה משמשים כצינור החמצן של רצועת עזה.

פתיחת מעברי הגבול לתנועת אנשים וסחורות יוצרת ציפייה גבוהה בציבור העזתי, לשינוי המציאות העגומה בה הוא חי. תנועת החמאס נכנסה לתהליך הפיוס מול הנהגת הרשות הפלסטינית לאחר שהבינה את חומרת המשבר ההומניטרי בו נתונה הרצועה. הנהגת החמאס ויתרה על מעמדה כשליטה יחידה בעזה על מנת להוריד מנטל הסנקציות שהוטל עליה ושפגע קשות במרקם החיים של תושבי רצועת עזה. על ידי צעד זה, רוצה חמאס לבנות את תדמיתה מחדש לקראת הבחירות הבאות ברשות הפלסטינית כמבוגר האחראי, אשר שם סוף לפיצול הפנים הפלסטיני על ידי הקרבת מעמדו.

מצרים הייתה זו אשר הושיטה לתנועת חמאס יד ועזרה לה לחלץ את עצמה מהמבוך הסתום אליו היא הגיעה. לנוכחות המצרית בתהליך הפיוס הפלסטיני יש חשיבות רבה. היא באה לידי ביטוי גם בשמירה הנוכחית על השקט לאחר הפגיעה בבכירי הג'האד במנהרת הטרור. הנוכחות המצרית עוזרת להפעיל מנופי לחץ על החמאס ולרסן את פעילותה הצבאית. מצרים איננה ממלאת כיום רק תפקיד של תיווך, אלא גם נוכחת פיזית ברצועת עזה. קציני המודיעין המצרי מלווים את תהליך הפיוס הפלסטיני מקרוב ומנסים להבטיח גם את ניתוק הקשרים בין חמאס לארגונים סלאפים הפועלים נגד מטרות מצריות בחצי האי סיני.

למרות כרזות האבל המופצות על ידי הזרועות הצבאיות של הג'האד האסלאמי וחמאס, תחת הכותרת "אחדות הדם והנשק", הרי שעובדת היות המנהרה חלק מפרויקט צבאי של הג'האד, מאפשר לחמאס להכיל את האירוע בשלב הנוכחי. הג'האד האסלאמי, הנתמך כלכלית על ידי איראן, נתפס על ידי המצרים כגורם עוין העלול לדרדר להסלמה. מבחן ההכלה של הג'האד על ידי החמאס מהווה, מנקודת מבט מצרית, מבחן להוכחת כוונותיהם ויכולותיהם לאכופף מדיניות שתייצר רגיעה אזורית, גם אם זמנית בלבד. הג'האד האסלאמי, שלעתים נוהג לאתגר את החמאס, מבין זאת וכרגע בוחר לשמור על השקט המתוח.

ההיסטוריה האזורית מלמדת אותנו שלעתים חישובים מוטעים הובילו להסלמה עד כדי הדרדרות למצב של מלחמה בין ישראל וארגוני טרור חצי-מדינתיים כמו החמאס וחזבאללה. מנקודת מבט ישראלית נראה כי הבחירה של יעד התקיפה, וחלון ההזדמנויות שנפתח עבורה, היו נכונים. בנקודת הזמן הנוכחית חמאס עדיין מורתעת ואיננה חפצה בשחיקת יכולותיה הצבאיות. חמאס חלשה מבחינה מדינית וכלכלית, היא מנהלת קרב

* ד"ר עידו זלקוביץ' הוא עמית מדיניות במכון מיתוים וראש תחום לימודי המזרח התיכון במכללה האקדמית עמק יזרעאל.

מוחות פוליטי אל מול הרשות הפלסטינית, ומפנה את רוב משאביה לרכישה מחדש של האמון הציבור הפלסטיני.

תכנית העבודה של הנהגת החמאס אינה מאפשרת לה כעת להיגרר להרפתקה צבאית. על ידי מיצוי תהליך הפיוס המורכב, שעוד צפויות בו מהמורות רבות בהמשך הדרך, שואפת חמאס להיכנס אל תוך המבנה הפוליטי של אש"ף, ומשם לבצע תהליך של השתלטות שבסופו תהפוך חמאס לגוף הפוליטי המוביל והמשפיע בתנועה הלאומית הפלסטינית. אם כן, לדיאלוג הפלסטיני בין פת"ח וחמאס, המלווה בחסות ופיקוח מצרי הדוק, יש השפעה ממתנת על קווי הפעולה של החמאס. דיאלוג זה מאפשר גם למדינת ישראל מרחב תמרון פוליטי וצבאי רחב יותר.